

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בשלח
שבט ה'תשע"ט ב'ש"ל
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

המשך בעניין ספרי תורה המקודשים הידועים אצל התימנים.

עוד בעניין ספר תורה הנקרא אלפס, ודברי הרה"ג אברהם ערוסי הלוי זצ"ל בדבר קדושת כותב הספר.

בירור לגבי המעלה שישנה בטהרה במקוה או בסתם מים אפילו רק בחלק מן הגוף. דברי הר"א ערוסי הלוי לגבי אלה שאינם יודעים לבטא חולם נכון, ושקוראים צירי במקום חולם.

התייחסות לדברים שנאמרו בשם הרה"ג יעקב עדס שליט"א לגבי שם ה' במלים בברכת 'אתה גיבור לעולם יי' בשמו"ע, שכביכול זה צריך להיות שם הוי"ה ולא שם אדנות, והכרעת מרן שליט"א בעניין זה.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642

שלוחה 6

קול הלשון – 03-6171031

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 479

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנעלה
הרב ישראל מאיר חזד הי"ו בן הרב מיכאל יצ"ו,
ונו"ב שתחי', וילדיהם שיחיו.
השם ברוך הוא ימלא כל משאלות לבו, ולב כל משפחתו,
ולבכם לטובה. ויצליחו בכל מכל כל, אכי"ר.

השיעור מוקדש להצלחת ידידנו הנעלה הרב ישראל מאיר חדר הי"ו בן הרב מיכאל יצ"ו, ונו"ב שתחי', וילדיהם שיחיו.

ב"ה שהוא מוסיף והולך, הוא נכנס חזק לעניינים של יד מהרי"ץ, ופועל ועושה רבות לזיכוי הרבים. מגו דוכי לנפשיה, זכי נמי לאוחריו. ירבו כמותו בישראל.

השם ב"ה ימלא כל משאלות לבו, ולב כל משפחתו, ולבכם לטובה. ויצליחו בכל מכל כל, אכ"ר.

המשך בעניין ספרי תורה המקודשים הידועים אצל התימנים.

דיברנו על ספרי התורה המקודשים. הם היו נפוצים יותר בעבר, ובעוונותינו הרבים לא זכינו כאן בארה"ק לראות בחוש את פעולותם הכבירות. לפחות נזכור את מה שהיה בעבר, ואולי נזכה עוד בעתיד, כי כבר אמרנו ובשיעור מוצש"ק בא השנה שיש עוד זכר לקדושת ספרי התורה הללו, כמו שכתוב [תהלים קי"א, ד"ן] זָכַר עֲשֵׂה לְנַפְלְאֹתָיו. עתה רציתי להוסיף ולברר כמה נקודות חשובות בהסבר קדושת הספרים האלו.

בדורות שעברו הספרים הללו גרמו חיזוק גדול באמונה. ראו נסים ונפלאות בפועל. כל הצדיקים שעשו נסים ונפלאות היה זה מאתו יתברך, כדי שאנשים קטני אמנה יתחזקו באמונה. וכמ"ש הגרי"י קניבסקי בספרו חיי עולם. היהודים בפרט אינם ממהרים להאמין לכל דבר. אפי' על אבותינו על ים סוף, אומרת הגמ' בפסחים דף קי"ח ע"ב, למרות שכבר נכנסו לים סוף, ואחרי כל העשר מכות, וכל הנסים והמופתים שראו בארץ מצרים, ועתה הם בים. כיון שהמצרים היו אחריהם, פחדו מהם. מקטני אמנה היו. הם חששו, אולי כמו שאנו יצאנו מפה, גם הם יצאו מפה. מי יאמר שהם טבעו?

היהודים הם עם קשה עורף. ביקרתיים. בשביל להאמין, הם צריכים לראות בחוש, ובאופן ברור שלא ניתן לפירושים אחרים, לכן ספרי

התורה המקודשים חיזקו מאד את האמונה בדורות שעברו, וכנראה שבדור שלנו אין לנו את הזכות הזו, ועלינו להתחזק לבד.

הגיע לידי לפני שנים רבות קונטרס כת"י מאת הרב יוסף חאזי זצ"ל, אשר היה שו"ב במושב ירחיב, ונדמה לי שעד היום לא הדפיסו את הקונטרס הזה. שם הוא מביא שני מעשים שענינו ראו ולא זר. הוא מעיד שראה ס"ת תלוי בין שמים לארץ, כמו שהיה אצל עוזא ואחיו וראה שמואל ב' פרק ו"ג, שכתוב אז שנתלה הארון, ומובא כי הם נענשו שאחזו אותו, כי הארון נושא את נושאי. הרב הנ"ל הסתובב בתימן בהרבה מקומות, והוא מביא בספרו הרשאות לשחיטה שקיבל מאת רבני צנעא, ומובן שהוא מבין עניין, ורואים זאת גם לפי ההמשך.

וזה לשונו, מעשה בכפר נדח במערב תימן, קורין אותו אלקארה. כנראה מוצאם של משפחת אלקארה הידועה, היא מאותו הכפר. היה להם ס"ת קדום ועתיק יומין, נקרא ספר אלעדני. יש הרבה ס"ת מקודשים בשם זה, וכנראה שם הסופר שכתבם הוא רבי יהודה עדני. היה ספר מקודש ממש.

כל איש ואשה שלא היו בסדר, ביהכ"נ לא היתה נפתחת להם. כנראה אנשים שאינם הגונים, או שלא טבלו. הוא לא מסביר בהדיא את הכוונה "שלא היו בסדר". ביהכ"נ לא היה נפתח להם. ואפילו אם רוצים להתפלל או לבקש איזו בקשה, ונותנים כל ממון שבעולם יביאו לכבוד ס"ת הנזכר, לא עוזר. עד שהם מקדשים ומטהרים את עצמם.

ולדוגמא אירע פעם אחת שבאו שודדים מכפר הנקרא סבד, (איני מכיר מקום זה, לכן אינני יודע איך לקרוא בדיוק), לשדוד את הספר הנז'. הם רשעים מאומות העולם. והספר מרוב קדושתו, לקח את שלשתם ותלה אותם על אילן, שנקרא בלשון תימן תאלוקה. זהו עץ

שערי יצחק – השיעור השבועי

כל הציבור הרב הישיש מנסה לפתוח, ולא הולך, ואילו הוא רק התקרב, וכבר נפתח.

באותו רגע עמד על רגליו אבי משפחתי ואמר בבית הכנסת, יש לי שני בנים, אחד מהם אני מחתן, והאחד אני מלמד אותו תורה. ואכן אחי שגדול יותר ממני התחתן, כי הוא היה מבוגר, ואני הלכתי נודד ללמוד תורה ממקום למקום, בין ברכי החכמים, עד שהייתי בין שמונה עשרה שנה. אם אחרי כל הנדודים האלו הוא היה בן שמונה עשרה, בן כמה הוא היה אז? אולי בן חמש עשרה. משמע שעשאוהו חזן, כבר בגיל צעיר. מובן שהוא היה חריף באופן מיוחד. אני לא ראיתי שיעמידו חזנים לא נשואים, אבל כנראה שיש בודדים יוצאי דופן. ובכל אופן, כך הוא מספר. אצלם כך נהוג.

ראו האנשים בחוש את הקדושה. הַתְּיַצְבוּ וְרֵאוּ אֶת יְשׁוּעַת יי [שמות י"ד, י"ג]. אבי-המשפחה התפעל כ"כ, לראות ולחוש את קדושת התורה, עד שאמר אם התורה חשובה עד כדי כך, אזי על חשבונני שילך ללמוד. אני אדאג לפרנסתו ולכל צרכיו. כל מחסורו עלי.

עוד בעניין ספר תורה הנקרא אלבם, ודברי הרה"ג אברהם ערוסי הלוי זצ"ל בדבר קדושת כותב הספר.

הספר אלבם שהיה בראש העין. היה, או שעדיין קיים שם. או מוותר. אם קדושתו פחתה, כנראה שהחליפו שם יריעה או יריעות. לפני כמה שנים סיפר לי משהו בשם הרב משה נגר הי"ו בדלהלן.

ביקשו ממנו כסופר שיתקן את ספר תורה זה. הנני כותב ספרי תורה, וראיתי שהתקלקלה את ספר, שהרי הספר הוא עתיק, ובאתי ותיקנתי את האות.

אחרי כמה זמן, הוא בודק ומסתכל על התיקון, ולהפתעתו הדיו השחור נהפך ללבן...

סרק, ופירותיו דומות לתאנים, בגובה עשרים מטר. שלושה אנשים תלויים על עץ. "ויתלו את המן". הספר תורה עמד ממש למעלה מהשודדים בצמרת האילן, לעיני כל הבריות, יהודים ולא יהודים. תאמינו או לא תאמינו, זו בחיי ובמו עיני. הוא נשבע שהוא ראה זאת בעצמו, שלא יחשבו שהוא מגזים וכותב דברים שאינם נכונים. ממש נשבע בחייו.

מצאנו אפילו אמוראים שנשבעו ואמרו האלהים וכו', כמו האלהים אמרה רב ועיין נזיר דף מ"ב ע"א. נשבעו כדי לחזק את דבריהם. אבל היה עדיף לכתחילה שלא להישבע כך, אלא אם יש איזה הכרח.

השודדים ביקשו מהספר תורה שיתיר אותם מהתלייה, וכל אחד מהם נדר בעשרה ריאל, ואז התיר להם. בלי זה הם היו נשארים תלויים וקשורים על העץ, בלי יכולת לזוז. וירדו מהתלייה בלי שיארע להם כלום. הלכו לבתיהם בפחי נפש, והספר חזר למקומו בהיכל. הם לא החזירו אותו. הוא לבדו חזר מעצמו. ממש פלא עצום.

אם אחד היה מספר את הסיפורים האלו, היו מכחישים. אבל רבים ראו במו עיניהם את הדברים האלו.

דוגמא שניה הוא מביא, סיפור מאד מעניין. מעשה שבא אלינו אורח נכבד, רב וישיש, בפר' ויחי. ביקשתי ממנו שיוציא את הספר. רצה לכבד את הרב שיהיה חזן, והוא יוציא את הספר. הסכים. התחיל אתה הראת וגו'. בא להוציא, ולא רצה ההיכל להיפתח... ניסה עוד כמה פעמים, ולא נפתח. מיד קמתי אני בעצמי להוציא את הספר, והנה נפתח ההיכל עוד לפני שנגעתי בו. מוזר. לא מובן מה קרה פה. רב נכבד וישיש. אפשר אולי להבין מפני שהיו אנשים שלא האמינו, וגם הוא. או ישנה סיבה אחרת, כגון שהיה צריך טבילה וכו'. אבל תשמעו את ההמשך מה שקרה. אחרי שלעיני

הוא השתומם מה קרה פה? אני תיקנתי את הספר, וזה היה בסדר. אמר לו אחד המתפללים, וכי אתה חושב שאפשר לתקן את הספר הזה כמו כולם? אין דבר כזה. תחילה אתה צריך ללכת למקוה לטבול, אי אפשר לתקנו סתם. הספר הזה לא קיבל ולא נתפס בו תיקון כזה.

כך הוא אמר לו, "וכי אתה לא יודע שצריכים לכתוב את הספר הזה בקדושה ובטהרה?". מספר לי הסופר כי הוא עשה כדבריו, הלך וירד לטבול וכו', ולקח איתו מישוהו, שלא יאמרו עליו שהוא הוזה או משהו כזה, בכדי שיראה את האות כיצד היא התלבנה, אבל עתה הוא מתקנה בחרדת קודש, ומאז ברוך ה' התיקון החזיק.

משמע שישנה קדושה גדולה בספרים הללו גם בזמננו, אבל כנראה שבכל אופן לא כמו בעבר. לצערנו פסקו 'עולי רגלים' לשם.

בזמנו [שיעור מוצש"ק בא בשנה זו] הבאתי את מה שפרסמו באחד מכתבי העתים בשם הרב בסיס זצ"ל, על מעלת הספר אלבם, שהיה הסופר מכוון בשם בן מ"ב, לכן קראוהו אלב"ם, נוטריקון א"ל ב"ם. והביאו באותו מאמר את מה שאני אמרתי פירוש אחר לשם הספר, מלשון שתיקה. יש כמה פירושים לסיבת קריאת שם הספר כך. מסתבר שהם כולם השערות, כי לא יודעים בדיוק למה. או שאנשים המציאו. אבל אחד מהפירושים מסתמא אמת. מה שאני שמעתי, שפירוש אלבם הוא שתיקה. כדי שלא יפריעו בני ביתו של הסופר אותו ממלאכת הקודש, היה אומר להם אלבם, ופירושו "תשתקו", שאף אחד לא יפריע לו בכוונותיו. כך כתבתי בעיני יצחק על הלכות כתיבת ס"ת [סי' קס"ה אות קל"א].

היו שני משפחות שהתגלע ביניהם ויכוח על הספר, משפחת קרוואני ומשפחת צובארה. הם שניהם מהמקום שנקרא "שאחדייה". משם

הגיע לארץ ישראל אותו הספר. בעוונותינו הרבים בגלל מחלוקת זו, העלימו את הספר, וישנו ספק אם הספר הזה חזר או שספר אחר דוגמתו. זה אירע לפני כחמשים שנה.

וכך כתבו בכתב העת שם, בפי משפחת קרוואני המחזיקה כיום את הספר, גירסא נוספת לטיב השם. זה משהו שאינו ברור דיו, אבל כך הם אומרים, לדבריה, היה לסופר בת מגמגמת, שהתקשתה להוציא הגה מפיה הוא היה יושב בעליית הגג של הבית, ובה כותב את הספרים בכל עת שבא מאן דהו לבקר בביתו ולשאול למקום המצאו, היתה הנערה פולטת, "אל-בם", דהיינו למעלה בעגה המקומית.

איני מביין מהו אותו אלבם בעגה המקומית. מה הקשר? אולי השפה שלהם היא משהו שאינו ידוע. ברוך יודע נסתרות.

אנו זכינו להציץ בספר. הוא רחב במיוחד לעומת האחרים השוכנים בסמיכות אליו. הספר גם עוטה שמונה מעילים זה ע"ג זה. במרוצת השנים האחרונות ביקשו רבים לזכות בהקדשת מעיל לספר הקדוש, והגבאים החליטו כי ישן מפני חדש תוציאו אינו תקף כאן. לא החליפו את הישן, אלא הוסיפו עליו עוד מעיל, ועוד מעיל וכו', עלגבי התיק של הספר העשוי מעץ, כמו כולם.

לספר זה נקשרו סיפורים רבים, וההילה שאפפה אותו הטילה חרדת קודש על באי בית הכנסת. "מי ששוחח שיחת חולין באותו בית כנסת, שהיה במחוז 'ריינה' בתימן, בו שכן הספר", ממשיך לתאר הרב בסיס, "או שלא נהג כשורה, חלה מיד". אחד מהמתפללים ביקש להקל מכובד האחריות הרובצת על ראש הציבור, ו"באיוולתו" סבר להוריד מקדושתו של הספר באמצעות החלפת היריעה הראשונה שבו. באחרת, פתיל חייו של יהודי זה נגדע. הוא לא הוציא את שנתו וכו'. לא ידוע לי מאיפה הם לקחו את הצורך בהחלפת היריעה

שערי יצחק – השיעור השבועי

הנגנב אלא בתחליף. מה שהם אמרו צוברה, כי הם לא ידעו לכתוב זאת כהוגן. אבל זאת משפחה ידועה, צובארה, והם החזיקו את הספר גם בדורות שעברו. איני יודע בדיוק מהו הוויכוח ביניהם, כנראה על הירושה, ואיך בדיוק לחלק. הרב בסיס מזים את השמועה הזו, ומאשש את מקוריותו על סמך עדים כשרים שזיהו את ספר התורה לאחר שהושב אל מקומו, והעידו בפניו על אמיתתו ואמינותו. "הופיעו אצלי הסופר יחיא בן יוסף קרוואני ז"ל, שהכיר את כתב הספר עוד מעת היותו בן עשר, יחד עם הסופר רבי שאול חגבי, בנו של הרב חגבי זצ"ל, רבה הקודם של העיר (לפני שנים רבות), שתיקן את הספר פעמים ספורות בשל הדיו שדהה, ובטביעות עינים זיהו מיד כי זהו הספר המבוקש והנדיר. זה היה עבורי די, על מנת לאשר כי מדובר בספר שנעלם.

מסיים שם כותב מאמר, הרב בסיס קובל על כי הנהירה שהייתה נהוגה בעבר לבית הכנסת "אלבם" פסקה. "בזמנו", הוא טוען, "העמידו שמש מיוחד שעמד כל היום ליד ההיכל ועשה "מי שבירך" להמוני המבקרים". היה בעבר קידוש ה'. בשביל החיזוק הזה צריכים הרבה זכויות, לראות נסים ונפלאות בעיניים, זה לא פשוט. יהי רצון שהדברים הללו ישתנו, ויהיו יותר בעלי משמעות.

שמעתי מתלמיד חכם שידוע העניין מקרוב, שספר אלבם האמיתי כיום, הוא מוצנע ומפורק לשני חלקים, וגם יש יריעות ממנו בנפרד. אלה שהעידו לפני הרב בסיס, לדבריו אמרו שקר והטעו אותנו, וזה בגלל לגמור את הסכסוך בין המשפחות, שנידון העניין אז בפני בית המשפט, ללא הכרעה, כיון שלא יכלו לומר את האמת. אם יאמרו שזה לא אלבם, אם כן היכן הוא? ידרשו להביאו. וכך נגזר העניין.

מה שמכונה כיום אלבם, ניכר שהוא לא קדום, צילום ממנו הופיע בסוף ספר יריעות שלמה של הרב מועלם [ח"ב דף רע"א], ורואים שהחיתית"ן

הראשונה דוקא. זכורני מקרה שהחליפו דוקא יריעה מפרשת בחוקתי. כנראה בגלל ששם התוכחה והקללות. בעבר אני שמעתי שמחליפים יריעה בסתמא, ולא דוקא את הראשונה. או בתוכחה של בחוקתי או כי תבוא, וכדומה. ועכ"פ מה שהוא אמר שעשה זאת אותו יהודי "באיוולתו", דיברנו בעבר כי גם כך העיר הרב זילברשטיין. אדרבה, אם הספר כ"כ קדוש, ומונע את האנשים משיחת חולין, איך להחליף. רק שהוספנו כי יש חילוק, ואם יש סכנת נפשות, מסתברא דשאני.

עם עליית יהודי תימן, במבצע מרבד הקסמים עלה הספר עמם ארצה. מה שכתוב "מרבד הקסמים", זו טעות ישנה. המבצע של עליית התימנים נקרא על כנפי נשרים, וחבל שמבלבלים את המושגים האלו. מרבד הקסמים זו עליית יהודי עירק, ואילו לעליית התימנים קוראים על כנפי נשרים. כיון ששתי העליות היו בזמן סמוך, התחלפו המושגים לאנשים.

כנראה שלא לחנם קראו לעליית התימנים על כנפי נשרים, כי הנשר הוא עוף טמא, כמו שכתוב ויקרא י"א, י"ג, אֶת הַנְּשָׁר וְאֶת הַפֶּרֶס וְאֵת הָעֶזְנִיָּה. לצערנו כבר מאז התחילו לטמא את התימנים רח"ל. בעוונותינו הרבים, כמעט כל הקדושה ירדה פה בארץ. הרי שלא לחנם נפל בפי המכנים את העלייה כך, דוקא את השם הזה.

הרב בסיס זוכר כי כאשר היה ילד, היו אנשים רבים מגיעים למחנה ג' בראש העין, ונושאים תפילות ליד ספר התורה. "אנשים ראו ישועות וספר התורה חולל פלאים", מעיד הרב.

ביום בהיר נעלם הספר, ורק לאחר מאמצים הצליחו לאתרו ולהשיבו. למרות זאת נטושה כיום מחלוקת בין משפחות קרוואני וצוברה, לא רק על הבעלות, אלא אף על מקוריות הספר. ישנם הטוענים כי לא מדובר בספר

עם חטוורת כרבינו תם, וכדומה. בספר המקורי, גג החית"ן הוא ישר, כדעת רש"י. וקיצרתי. אין פלא שאין שום נסים ונפלאות, כי איננו הוא. הקדושה אם כן ננגוזה עכ"פ לעת עתה, ואולי נזכה שיגיע יום וחלקיו יתאחדו.

*

בזמנו [פרשת מטות ה'תשע"ז] דיברנו על זה, ואין טעם לחזור על דברים שכבר נאמרו, וב"ה גם הודפסו.

אמנם יש דבר חדש, אותו כתב מה"ר אברהם ערוסי הלוי, מחה"ס קורא הדורות גלות תימן. רוב הספר עדיין בכתב יד, ובעז"ה הוא יודפס בקרוב.

תשמעו מה שהוא כותב על קדושת ספר התורה הזו המכונה אלבם. מהי הקדושה והמעלה שלו. אלו דברים שלולא שהוא כתבם, לא היינו מאמינים שיתכנו דברים כאלו בעולם.

אמרו, למה נקרא שמו אלבם? שהסופר בעצמו היה גאון ותנא קדוש וטהור, ולא נודע שמו זלה"ה. כמו שאמרת לכם, ישנם עוד ספרים אחרים, כמו הספר המכונה עדני, שיודעים מיהו הסופר, אבל כנראה הספר אלבם הוא הספר המיוחד והמקודש ביותר מכל הספרים האחרים, ושם כותבו בלתי ידוע.

הר"א ערוסי כתב על הסופר, כי היה גאון ותנא. ולכאורה לא מובן, איפה התנאים, ואיפה אנחנו? לא תנאים ולא אמוראים, לא ראשונים ולא אחרונים?

התשובה היא, שהנה המלאך המגיד מישרים מכנה את מרן הבית יוסף, בשם תנא. כי מי שעוסק במשניות, נקרא תנא. מרן הבית יוסף, ידע את כל הש"ס משניות בע"פ. ידוע שכשהיה חוזר על המשניות בע"פ, היה מתגלה אליו המלאך המגיד, ומזה הוא כתב את המגיד מישרים. וגם אומרים זאת על החפץ חיים, ש'הדיבוק' אמר עליו כי בשמים הוא נקרא

שהוא נקרא תנא. שמענו שהיו בתימן תלמידי חכמים שידעו את כל הששה סדרי משנה בע"פ, לכן הם נקראו גאונים ותנאים. ומדוע היודע את המשניות נקרא גאון? כי גאון הוא בגימטריא ששים, כנגד ששים מסכתות.

אומר הר"א ערוסי כי הסופר היה כותב את הספר בזמן מיוחד – ובעת כתיבתו, כתבו באותו הימים שעלה בהם משה להר לקבל לוחות שניות, והם מראש חודש אלול עד יום הכפורים, שבהם שערי שמים נפתחים, והם ימי רצון ורחמים לקבל תפילותיהם של ישראל, דכתיב [ישעיהו מ"ט, ח"א], 'בַּעַת רִצּוֹן עֲנִיתִיךָ'. וכתוב [ישעיהו נ"ה, ו], 'יְדַרְשׁוּ יְיָ בְּהַמְצָאוֹ קְרָאֵהוּ בְּהִיזְתוֹ קְרוֹב'. בדרך כלל אנו אומרים זאת על עשי"ת, אבל לפי המדרש, מעלת הימים הללו מתחילה כבר מר"ח אלול. [לקמן נסביר שאפשר להספיק לכתוב ס"ת שלם במשך ארבעים יום, או שהמשיך בשנה הבאה].

והרב הקדוש זיע"א היה יודע לצרף שמות שבהם נבראו שמים וארץ, ולכך קראו אלבם זיע"א. רצה לומר, אל שבראש שמים וארץ, בשם מ"ב. כמו שכתבתי אני הקל והצעיר באלפי ישראל בספרי הקטן תועפות ראם. וזה הוא שאמר דוד המלך עליו השלום [ס"ח, י"ח], 'אֲדַנִּי בָּ"ם סִינִי בְּקִדְשׁוֹ, עֵינַי שָׁם דָּף זֵי'.

ואמרו, שכל עורות ספר תורה הנזכר לעיל, עורות של צבאים שנשחטו על ידי ישראל. בדרך כלל מקובל לקחת עורות מצאן (כבשים, עיין סערת תימן דף צ"ט ד"ה אס), כי עורות הבקר עבים יותר. כנראה גם עור הצבי דק. איני יודע אם מהבחינה ההלכתית ישנו הבדל, כי העיקר הוא שתהיה מבהמה או חיה טהורה. בצבי אין עדיפות מצד ההלכה. אלא שכנראה מצד הקדושה יש לעור הצבי מעלה מיוחדת. למשל, אומרים [בספרי סגולות] לכתוב את הקמיע על עור צבי. מובן כנראה כי יש בו קדושה ומעלת יתר. בשו"ת שער אפרים מובאת שאלה שהתעוררה בזה, אם מותר

טומאה. עיין זבים פרק ב' משנה ב', יומא י"ח ע"א, מדרש הגדול פרשת אחרי מות עמ' תס"ט, ספר המרגלית שם, ושלחן ערוך או"ח סימן תרי"ח סעיף ד'. ביצים מגולגלות, הכוונה היא לביצה רכה או צלוייה קצת, אינה מבושלת לגמרי.

וכל היום מתענה, בכדי שלא יצטרך לנקביו. וכל הלילה עוסק בתורה ובסוד התיבות והאותיות ובצירופי השמות, כדי שיכתוב תיבות ספר תורה, והוא יודע בסודן ובכוונתן, ובאיזה מקום יסודם ועיקרם ושרשם. לא רק שהקפיד על הלכות הכתיבה, אלא ידע בכל דבר מאיפה יצא הצירוף ההוא, ומהם שרשי הדברים. כל זאת באופן שחלה על הספר קדושה גדולה ונוראה.

ובאשמורת – בכל בוקר, משכים לטבול במקוה של ארבעים סאה, ולובש בגדים נקיים, ובודק עצמו מחוצצי טבילה. זו ג"כ חומרא גדולה. אפילו בטבילת עזרא אנו פוסקים שאין החציצה מעכבת, לבד משיטת החמדת ימים, שכתב בתוך דברי החיזוק לימים אלו, השובבי"ם, שלא תהיה חציצה, אבל בד"כ אין מקפידים על זה, וגם הפוסקים [עיי' שלחן ערוך המקוצר הל' הכנת הגוף לתפילה סי' י"א הערה י"ז] אומרים שזה לא מעכב.

ולובש בגדים מיוחדים לתפילה. ולובש תפילין של רש"י ושל רבינו תם. ומתפלל תפילה כהוגן. הנחת תפילין דר"ת היא גם חידוש גדול. בתימן לא היה מצוי שיניחו תפילין דרבינו תם, כי אם יחידי סגולה. מהרי"ץ כותב וע"ח ח"א דף ח"פ] שסבו היה מניח תפילין דרבינו תם במנחה.

וחולץ תפילה של יד, ומניח תפילה של ראש כל היום. ונכנס במקוה המים עד צוארו. תכף אעמוד בעזרת ה' על הנקודה הזו. אם התפילין של היד הם בתוך המים, הם יתרטבו. לכן הוא הוריד את התפילה של יד, והשאיר רק את התפילה של ראש.

לקחת לצורך קמיע, עור של ס"ת העשוי מעור של צבי. ודנו בזה ברבים מספרי הפוסקים אחריו. מה גם שהעורות נשחטו על ידי יהודי, ולא לקחו סתם עור מהשוק, והעיקר שהוא נשחט וטהור.

וגם כן עיבדן הוא בעצמו בקדושה ובטהרה, והטביל במקוה מים מעין של ארבעים סאה. הוא הטביל את היריעות במקוה כשרה. וגם כן כשכתבן, ייחד לו בגדי קדש לבנים טהורים ונקיים, ללבוש בעת כתיבתו.

הדבר הוא כעין מה שאומרת הגמ' בכתובות [דף ק"ג ע"ב], א"ל ר' חייא, אנא עבדי דלא משתכחא תורה מישראל. דאייתנא כיתנא ושדינא, ומגדלנא נישבי וציידנא טביא, ומאכילנא בישרא ליתמי, ואריכנא מגילתא ממשכי דטביא, וסליקנא למתא דלית בה מקרי דרדקי, וכתיבנא חמשא חומשי לחמשא ינוקי, ומתנינא שיתא סידרי לשיתא ינוקי, לכל חד וחד אמרי ליה אתני סידרך לחברך. והיינו דאמר רבי, כמה גדולים מעשה חייא. רבי חייא דאג בעצמו שאפילו הספרים ייעשו על ידו בקדושה ובטהרה. זהו כמו מעשה הסופר הקדוש הנ"ל, לעשות משהו במיוחד, ולא לקחת מן המוכן.

וגם כן עשה לו מקוה מיוחדת לכתוב בו ספר תורה. והמה המים עד צואר יגיעו. וגם כן עשה דיו טהור ונקי מיוחד לכתוב בו ספר תורה זה, וגם כן אפילו הקולמוסים והקלמריין – קסת הסופר וכלי הכתיבה, טהורים ונקיים, וזר לא יקרב אליהם, אפילו אשתו ובניו. והמקום שהיה כותב בתוכו היה בתוך חדר סגור ומלא ספרים, לא נכנס בו אדם מעולם. כי על תנאי זה נבנה חדר זה, לכתוב בו ספר תורה הנזכר לעיל.

ובאותם הימים שהיה כותב, לא אכל שום פת לחם, כי אם שותה חלב וחמאה וביצים מגולגלות מהלילה עד הלילה. הסבירו בהערות שם כך – שמאכלים אלו לא יביאוהו לידי

אפשר לשבת במים עד צוואר, ולכתוב? ולא סתם לכתוב, אלא על יריעה גדולה של ס"ת, ועוד כל היום?

ראיתי בספר הנקרא צדיקי מרוקו ונפלאותיהם [מדף 227], שגם הוא מביא את העניין של ספרי תורה המקודשים (לא כמו בתימן, ע"י שיעור הבא) שהיו מצויים אצלם במרוקו. תחילה חשבתי שהוא מגזים, ולא הבנתי מה הוא אומר. הוא כתב ג"כ כי הסופר היה יושב במקוה, וכך הוא כותב. חשבתי שהוא סתם כותב, חולם, ולא מדייק. עתה אני רואה כי גם בתימן זה היה כך, ואינני יודע איך הם עשו זאת.

יש משהו כזה במשנה ובגמ' מסכת ברכות נ"ב ב', המשנה אומרת, היה עומד בתפילה ונזכר שהוא בעל קרי, לא יפסיק, אלא יקצר. ירד לטבול, אם יכול לעלות ולהתכסות ולקרות עד שלא תהא הנץ החמה, יעלה ויתכסה ויקרא. ואם לאו, יתכסה במים ויקרא.

על כך אומרת הגמ' בדף כ"ה ע"ב, ואם לאו, יתכסה במים ויקרא. והרי לבו רואה את הערוה? אמר רבי אלעזר, ואי תימא רבי אחא בר אבא בר אחא משום רבינו: במים עכורין שנו, דדמו כארעא סמיכתא, שלא יראה לבו ערותו. תנו רבנן, מים צלולין, ישב בהן עד צוארו וקורא. ויש אומרים, עוכרן ברגלו. מדברים על אדם שדחוק ואין לו זמן, שמותר לו לישוב במים צלולים עד צווארו. וברור שעדיף לעמוד ולהתכסות ולקרוא, כי זה קרי"ש, שהוא צריך להוציאה בפה. אבל פה יש לדון, כי מצד אחד הסופר הוא רק כותב. אלא שישנו דין [המובא גם בש"ע י"ד סי' ער"ד סעיף ב'] שלפני כל מלה שכותבים צריכים להוציאה בפה. וא"כ איני מבין את החילוק ביניהם. בשלמא אם לא היה צריך להוציא בפה, היינו מבינים שישאר בתוך המים. אבל אנו רואים בדין קרי"ש, שעדיף לעלות ולהתכסות ולקרוא. ורק אם אין לו ברירה, שיעבור זמן ק"ש, שיתכסה במים ויקרא. לכן הפרטים הללו צריכים הסבר.

וכותב בספר תורה כל היום. כנראה מפני שהוא היה צריך להספיק לגמור את כל הספר תורה במשך ארבעים יום. שמעתי אפשר אפילו להספיק לגמור ס"ת בזמן קצר כזה, אך במהירות. אבל אולי הוא השלים את חציו בשנה הבאה. לא כתוב בכמה זמן הוא גמר את הספר. ואינו משיח שיחת חולין, ולא היה מסית דעתו לדברים אחרים, כי מלאך ה' צבאות הוא. ובשביל זה נתקדש קדושה מעולה, קדושת מלאכי מעלה. וכמוהו לא היה לפניו ספר, ואחריו לא קם כמוהו.

הקב"ה יזכור לנו סופר ספר תורה זה, וזכותו תגן עלינו, שהודיע קדושת התורה בעולם לעיני העמים בגילוי השכינה, יתנו עדיהם ויצדקו, ישמעו ויאמרו אמת.

אח"כ הוא מאריך בעוד כמה דפים לספר כיצד התפרסם הספר אלבם אפילו לגויים, עד שכולם האמינו בקדושת הספר. הם ראו דברים ממש מיוחדים, אשר לא נשמעו בכל הארץ ובכל הגויים.

צריכים לברר את העניין הזה, שישב הסופר כל היום בתוך המים. יש שני דברים שאינם מובנים בסיפור הזה. לאחד יש לי תשובה, ולאחד אין לי תשובה.

אינני מבין את המציאות. הוא אומר שהסופר ישב במקוה המים עד צוארו. איך אפשר לכתוב ס"ת, בעוד הוא מונח במקוה עד צוואר? איך יתכן דבר כזה? אם הוא היה אומר שהיה יושב עד המתניים, ניחא. אבל אם הוא צריך לכתוב על היריעה, והיא ארוכה. איך אפשר לכתוב כך, כשהוא עד צוואר במים? מי שיסביר לנו זאת, שכרו כפול מן השמים.

שאלה מהקהל: ומה המעלה לכתוב ספר, דוקא כשהוא בתוך המים?

תשובת מרן שליט"א: על זה נדבר עוד מעט. עד עתה לא דיברנו כי אם על המציאות. איך

במים עד חטמו, להתכפר על שחטא בעץ הדעת, שנגזר גזירה על כל הדורות.

אלו הם מושגים שאנו לא מבינים, אבל את פירוש המלים אנו יכולים להבין, לקבל קצת מושגים. כיוון. אפילו שקשה לנו לרדת לסוף העניין. אדם הראשון ישב ק"ל שנים במים עד חטמו. בהערות ציינו לפרקי דר' אליעזר פרק ב'.

וכך כתוב בפרקי דר"א שם, באחד בשבת נכנס אדם במי גיחון העליון עד שהגיע המים עד צוארו. רבינו יהודה החסיד מביא עד חטמו. ונתענה שבע שבתות ימים עד שנעשה גופו כמין כברה. אמר אדם לפני הקדוש ברוך הוא, רבון כל העולמים העבר נא חטאתי מעלי וקבל את תשובתי, וילמדו כל הדורות שיש תשובה ואתה מקבל תשובת שבים. מה עשה הקדוש ברוך הוא, פשט יד ימינו והעביר את חטאתו מעלי וקיבל את תשובתו, שנאמר [תהלים ל"ב, ה'] חטאתי אודיעך ועוני לא כסיתי וגו'. סלה. מן העולם הזה, וסלה מן העולם הבא.

ועוד כתבו בהערות שם, בזוהר בראשית וכו', אדם טופח על ראשו ועל במי גיחון עד קדליה. היינו עד העורף. וכך הוא במדרש רות החדש, ובילקוט בראשית וכו'. רואים בודאי שיש בזה משהו.

גם אצל החסידים עניין הטבילה הוא גדול ומיוחד, ואפילו בכל יום. הבעש"ט הנהיג טבילה בכל יום, ומאז זה התפשט אצלם. ראיתי בספר דרכי החסידים היכל הבעש"ט וחלק י"ד דף ס"ג, שסיפרו על בעל 'סוד מרע ועשה טוב', אחד מהאדמורי"ם המקובלים, סיפור כעין זה.

כך הם כתבו, בחוג זידיטשוב יש מקדמת דנא הוראה חיובית להליכה יומית למקוה. וכך נאמר בספר 'סוד מרע ועשה טוב' להרה"ק רבי צבי מזידיטשוב זי"ע, "טהרה וטבילה בכל עת,

בירור לגבי המעלה שישנה בטהרה במקוה או בסתם מים אפילו רק בחלק מן הגוף.

רציתי גם לעמוד בעיקר על נקודה אחרת. מהי המעלה שיש בכך שיושב אדם בתוך המים בתוך כדי הכתיבה? הרי בטבילה הדין הוא שכל גוף האדם צריך להיות מכוסה במים. אם אצבע קטנה מחוץ למים, ואפילו אם שערה אחת, או חלק קטן ממנה, נמצאים חוץ למים, לא עולה לו טבילה. כמו שדרשו רבותינו ז"ל [עירובין דף ד' ע"ב] על הפסוק ויקרא ט"ו, ט"ז, וְרַחַץ בַּמַּיִם אֶת כָּל בְּשָׂרוֹ. לא רק בשרו, אלא גם את הטפל לבשרו. אפילו אם תהיה שערה אחת מחוץ למים, או חלקה, לא עלתה לו טבילה. מעתה יש לשאול, מהו העניין שיהא הסופר במים עד צוואר? איך שנסביר מציאות זאת, מכל מקום קשה.

וכמו שהקדמתי כבר, ראיתי שיש בזה עניין שמשמע כן. גם ראיתי שמה"ר שמעון לביא, מחבר פירוש כתם פז על הזוהר, כתב באיזה מקום בדרך אגב ופרשת ויחי דף ת"ג ע"ב, על ס"ת קדוש משהו כזה. ראיתי אני לחכם אחד ע"ה, שהיה רוחץ ידיו ורגליו, קודם שהיה כותב ס"ת. ובשעה שהיה כותב השם, היה מכניס רגליו בספל מים טהורים, וכותב השם. הוא הכניס רק את הרגליים בתוך מים.

וגם על זה אנו שואלים, מה יעזור שמכניסים את הרגליים בתוך המים? הוא לא אמר שייכנס עד הצוואר, וגם אפילו לא חצי הגוף, אלא רק הרגליים. אבל מה זה נותן? מה עוזר ששמים את הרגליים בתוך מים?

שאלה מהקהל: אולי זה מושך טהרה?

תשובת מרן שליט"א: יפה. תכף נעמוד על כך. תחילה נאמר שיש לכך יסוד ומקור מדבר דומה, בפרקי דר' אליעזר. רבינו יהודה החסיד בספר חסידים [סימן קס"ז] הביא מה שאמרו על אדם הראשון בזה"ל, ולמה במים? אמרו במדרש, ק"ל שנים היה אדם הראשון יושב

ולפחות בעת הצורך". וכמעט ברור שהכוונה לטבילה יומית בניגוד לטבילה של עת הצורך.

כך אכן נהג למעשה, כפי המסופר, סיפר רבינו מהרי"א למחותנו הרה"ק מבעלזא, שרבינו [מהרצ"ה] היה הולך תמיד בחורף באמצע הלילה אל הנהר, ותבר גזיזא דברדא, ונחית וטביל. לא תחת מים רגילים, אלא תחת כפור. והחזיק בידו האחת נר, ובידו השניה את הס' פרי עץ החיים. ולמד את כולו בעוד הוא יושב במים תחת הקרח.

הפלא ופלא. אלו אנשים שקידשו את גופם באופן נורא. ישבו במים תחת הקרח.

עתה אנו רוצים להבין את הסיבה, מה מועילה הישיבה בתוך המים, ברגע שאין כל גופו בתוך המים?

רואים בהדיא שמים עושים טהרה. מים המכסים את כל הגוף, זו המעלה הגדולה ביותר, שעל ידה נטהר הטמא. אבל כמו נט"י, וישנו גם עניין קידוש ידיים, שרוחצים את הידיים במשך ארבעים פעמים, שלא מובן לכאורה מדוע הוא עוזרת. הרי הנוטל לא טבל את גופו?

גם עניין הנטילה מ' פעמים מובא בספרים [ועי' כף החיים הל' קרית שמע סי' ע"ז ס"ק כ"ב], על מי שאינו יכול לטבול, אפשר גם בדיעבד לשפוך ט' קבין, כטהרה לבעל קרי. תחת "דוש", מתרחץ כמה דקות תחת מים, שיעור ט' קבין הנצרך לו לטהרתו. בודאי שאין טהרה זו ממש כמקוה, אבל כשאין אפשרות זה גם עוזר. ואינני יודע אם זה מטהר, כמו שזה מסלק לכל הפחות את הטומאה.

וצריך להבין, כמו שאמרנו, הרי עניין הטבילה היא שהאדם יהיה מכוסה מכל הכיוונים, על כל הגוף?

אלא נראה שהנקודה היא כזו. אחד ההסברים והנימוקים לגז"כ האומרת שצריך לטבול את

כל הגוף, ואם אפילו מקום קטן, ואפילו שערה אחת יצאה החוץ, לא עלתה לו טבילה, כיון שהטומאה היא רוח, היא כמו שכתוב וזכריה י"ג, ב"ו, וְאֵת רוּחַ הַטְּמָאָה אֶעְבִּיר מִן הָאָרֶץ.

כאשר אדם נמצא בתוך המים, אין יכולה הרוח להיכנס יחד עמו. הטמא צריך להתנתק מהטומאה. וכיצד יעשה זאת? על ידי שכל הגוף נמצא בתוך המים. אם יישאר חלק מסויים חוץ למים, הטומאה עדיין תיאחז שם. יש לה תפיסה באדם, ועוד לא התנתקה ממנו. ואפילו שהוא טבל, בזמן שהוא יוצא מהטבילה, חוזרת הרוח להיאחז בגוף חזרה. לכן מוכרח שכל הגוף יהיה בתוך המים, כך תתנתק הטומאה באופן מוחלט. זה רק הסבר, אבל העיקר הוא מגז"כ, ורק הבורא ית' הוא יודע את הסיבות האמתיות. אבל זה קצת מה שמוסבר בספרים וכדלקמן.

והנה במים כמו שאמרנו, לא נכנסת הרוח. זהו השיא על עניין הטהרה. אבל גם חצי גוף, או שלושת רבעי גוף, וכן רבע גוף. גם רגליים לבד, או ידיים לבד. אם הם נכנסים לתוך המים, יש בכך טהרה מסויימת, כיון שבמקום זה שנכנס אין רוח טומאה. ולכן עתה עושה הסופר מה שיכול, יושב ומכוסה רוב גופו במים, ולפחות כך בזמן הכתיבה, רוב גופו בטהרה, ויש בזה בודאי מעלה גדולה. כך אני חושב שאפשר להסביר זאת.

שאלה מהקהל: מה שהיה אצל אדם הראשון, נראה שזה סיגוף?

תשובת מרן שליט"א: אצל אדם הראשון אכן זה היה לצורך סיגוף וכפרה. אבל חושבני שאצל הסופר זה היה בגלל טהרה וקדושה. קראנו קודם שישב במים כשכתב שם קדוש. פירוש הדבר שהוא רצה שתהיה תוספת טהרה. וזה מה שהוא הכי יכל להוסיף בטהרה. אם חלק מהגוף נמצא בתוך מים. מה שאפשר לי לעשות אני מיטהר. לפחות המקום שנמצא בתוך המים הוא נטהר.

שערי יצחק – השיעור השבועי

כח הלחות, וגם העפר, אין טהרתו אלא במים. והטעם מפני שהטומאה היא רוח, כאמור [בזכריה שם], וזאת רוח הטומאה אעביר מן הארץ. והרוח אינו בטבעו להיכנס תוך המים, וכשהטמא נכנס תוך המים נשלף ממנו אותו רוח הטמא, ולכן הצריכו רבותינו ז"ל לטמא ליכנס בתוך המים כל גופו. שאם נשאר אפילו ראש שער אחד מגופו חוץ למים לא נטהר, שמשם נאחזת כל הטומאה וחוזרת ושורה על הגוף.

לכן אני חושב שאפשר ללמוד מהיסוד הזה שיש במים כח של טהרה, שאין בהם רוח, ובכל חלק שיכולים לעשות יש בו קצת מהתועלת ומהמעלה הזאת.

שאלה מהקהל: אז יש גם עניין שחלק מהגוף יהיה בתוך מים, גם מי שלא סופר?

תשובת מרן שליט"א: נכון. לפיזה יש עניין ותועלת בכך לכל אדם.

הערה מהקהל: גם מהר"ס דרין מסביר זאת.

תשובת מרן שליט"א: הוא מדבר על פרה אדומה [עי' אור ישראל גליון א' דף ה', ובשיעור שאמרנו במוצש"ק שלחלך ה'תשע"ד].

דברי הר"א ערוסי הלוי לגבי אלה שאינם יודעים לבטא חולם נכון, ושקוראים צירי במקום חולם.

הבאתי מתוך הספר קורא הדורות של מהר"א ערוסי, וחלקים ממנו נדפסו. בזמנו כבר הבאתי חידוש משמו בנפלאות מתורתך על פרשת קורח [בדף שס"ו].

נקדים לדבריו מה שקראנו בפרשת השבוע [י"ד, כ"ב], והמים להם חומה, מימינם ומשמאלם. זה כתוב פעמיים בפרשה, בפעם הראשונה כתוב חומה מלא וא"ו, ובפעם השנייה [בפס' כ"ט] 'חמה' חסר וא"ו.

שאלה מהקהל: אם אדם טובל באופן מושלם, ואח"כ הוא יוצא ומשאיר רק את חלק גופו במים, אולי נמשכת טהרתו גם על חצי גוף?

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות, ואין הכי נמי. הרי כתוב שהיה טובל באשמורת לגמרי, כי זה מה שהיה אפשר. ובכתיבה מה זה היה נותן? תוספת טהרה.

שאלה מהקהל: האם הוא היה ערום בזמן הכתיבה?

תשובת מרן שליט"א: יכול להיות. לא כתוב אם הוא היה לבוש או עם בגדים. ומבחינת ההלכה, כבר הבאנו לעיל שאם המים עכורים אין בעיא מצד שלבו רואה את הערוה.

שאלה מהקהל: אבל כתוב לפני כן שהוא היה לובש לבנים?

תשובת מרן שליט"א: אכן, כמה שורות לפני כן כתוב שהוא היה לובש בגדים לבנים בזמן הכתיבה. כשכתבן, ייחד לו בגדי קדש לבנים טהורים ונקיים, ללבוש בעת כתיבתו. הנה רואים בודאי שהוא היה לבוש. כנראה שהיו אלו בגדים רחבים. ואפילו שהוא בתוך המים, היה עם בגדים מיוחדים אלו. זו הערה נכונה. הוא כתב זאת לפני שדיבר על המקוה, וצריכים לחבר את הדברים.

את העניין הזה של הטבילה, שהמים מוציאים את רוח הטומאה, כותב סבו של החיד"א, הוא מה"ר אברהם אזולאי. יש לו ספר נפלא ומיוחד הנקרא חסד לאברהם, ושם [מעייין השני נהר נ"ט] הוא כתב כך, דע כי מסורת קבלה היא בידינו מחכמי האמת, שד' מאות כתות הטומאה שורות על הטמא, וכדי להעביר אותן הכתות של רוח הטומאה, צריך מ' סאה מים, וכל סאה מחזקת קמ"ד ביצים וכו'.

ועם היות שהאדם מורכב מד' יסודות, הלא הם אש רוח מים ועפר. יש בו חמימות, כח התנועה,

דורשים על כך חז"ל ובמכילתא פרשה ו', ובתנחומא פרשת בשלח, אל תקרי חומה אלא חֲמָה. כתוב בפסוק חסר וא"ו, כי מדת הדין עוררה תביעה על עם ישראל, מה הללו עובדי עבודה זרה, אף הללו עובדי עבודה זרה. הם עוררו חמה וכעס, אל תקרי חומה אלא חֲמָה.

לפני כמה עשרות שנים, היה זה בפעם הראשונה שראיתי את המאמר הזה, ישבתי ולמדתי זאת עם מישהו. אתם יודעים שישנם מחוזות שלא יודעים לבטא את החולם כהוגן, וקוראים אותו כמו צירי. אני קראתי לתומי את המאמר הזה, אל תקרי חומה אלא חֲמָה, ומיד התפעלתי. אמרתי לו, תראה, יש פה הוכחה שאינכם קוראים נכון. לפי קריאתכם אין למאמר זה פירוש. אל תקרי חֲמָה, אלא חֲמָה. זה בדיוק אותו דבר. הרי סימן שצריכים לקרוא חומה בחולם כמו שצריך.

אבל הוא היה חסר-בינה. הוא ענה לי, לא. לא הבנת. הכוונה הפוך. אל תקרי חומה, כמו שאתם רגילים לקרוא. אלא חֲמָה, כמו שאנחנו...

הר"א ערוסי שהוא בעל לשון שנונה מאד, כתב על כך תוכחה קשה מאד בספרו. וכבר הבאנו את דבריו בנפלאות מתורתך שם בזה"ל, והיטיב כל אשר דיבר עוד בסוף ספרו המחברת השנית, שם סידר פרק מיוחד על ההבדל שבין המבטא הנכון של־אנשי צנעא ואגפיה, לבין אנשי שרע בועדן [איני יודע כמה הבינו מה בדיוק כתוב פה. האם יש מישהו שמתנדב להסביר לנו מה כתוב כאן? עתה אני "הולך רכיל מגלה סוד". לפעמים אני מסתיר דברים בספרים. כאן הכוונה היא לִשְׁרַעַב וְעֵדָן. לא כתבתי זאת במפורש בכדי שלא יפגעו. יש אנשים שעלולים להיעלב מזה. כשאני רוצה להסתיר משהו, הנני כותבו כך, כביכול יש פה טעות הדפוס, שחיברו את המלים לא נכון. ולפעמים אני כותב את המלים הפוך, מהסוף להתחלה. והמבין יבין] וסביבותיהם, ובפרט

שמחליפים החולם לצירי, לא ידעו ולא יבינו בחשיכה יתהלכו, וע"י היפוך הניקוד נעשה חירוף וגידוף ח"ו. כגון זידעת היום וגו' כי י"י הוא האלהים וגו' אין עוד' (דברים ד' ט"ל), והם אומרים אין עוד, כי בחולם ר"ל שאין עוד אלוה זולתו, וזהו סוד הייחוד והאמונה. והאומר אין עוד, כופר בעיקר, ר"ל שאין עוד להעיד בבירור.

הוא מביא עוד כמה דוגמאות, כגון אתה שלום, שהם קוראים אתה שלם. במקום ויעבור, ויעבר. עור, ער.

האמת שאם הם היו מודים על האמת היה טוב. יש אכן כאלה שתיקנו מקרוב. רבינו שלום שבזי שהוא בעצמו מהמחוז הזה, כתב זאת במפורש. הבאתי בהמשך שם דבר לא ידוע משמו. לצערנו יש כאלו שמתעקשים להישאר ב"מנהגם". הם חושבים שזו מסורת וכו'. ולא היא. אין לזה שום בסיס. זו טעות. עניין החולם והצירי הוא דבר הצריך לימוד. אם לא מלמדים את ההבדל בין החולם לצירי, לא יודעים. והראיה שגם במחוזות צנעא ואגפיה, הנשים אינן יודעות לבטא חולם. במקום טהור, הן אומרות "טְהַר". "משפחת קָרַח", במקום קֹרַח. הן מברכות "שהַכֵּל נהיה בדבְרֵי". "בְּרַא פרי העץ". אלו הנשים שלא יודעות, כי לא לימדו אותן. הרי שאפילו הנשים שבמחוז צנעא, כך הן אמרו, וגם המקומות האלו שהם רחוקים, ובלי לימוד באופן מיוחד, זה נשתכח מהם. לא אדבר כעת על מה שהרחבנו בעבר, שזה דבר הצריך תיקון, ושאף אחד לא יאמר שזו מסורת אבותיו, כי אין זה אלא טעות.

שאלה מהקהל: האם לא היה להם מארי?

תשובת מרן שליט"א: המארי שלהם בעצמו צריך מארי. הם מקומות רחוקים, כפרים בודדים ונדחים. היה להם מארי, אבל גם הוא בעצמו לא מדקדק. זה כבר להם טעות ישנה, מלפני מאות שנים. כיון שהם היו ציבור קטן, שלא ידעו כמו שצריך, וזה נשתכח מהם. כמו

שערי יצחק – השיעור השבועי

בתפילה אנו אומרים, אתה גבור לעולם אדני, מחיה מתים אתה. בכל הסידורים שם ה' כתוב באדנות. אך לפי מה שאמרו לי, הוא טוען שאין צריך להיות פה אדנות, אלא שם הוי"ה ב"ה. הוא אומר שכך זה בכל הספרים הישנים, וזו הגירסא המדוייקת. ואם תשיב עפ"י הסוד, שצריך לכוון שם בשם הקדוש אגל"א, שהם ראשי התיבות אתה גבור לעולם אדני, ובהכרח שצריך לגרוס שם אדנות? עונה על כך הגר"י עדס, שאין מתכוונים בשם אגל"א לפי הכתיבה, אלא לפי הקריאה. כיון שבקריאה שם הוי"ה נקרא באדנות, הרי ראשי התיבות הם אגל"א.

מישהו הביא לי הקלטה של הדברים שלו, וניסיתי לשמוע את מה שהוא אמר שם, אך הוקשה עלי להבינו כיאות, כי ההקלטה לא היתה ברורה, וצריכים לשמוע בדיוק את נימוקיו וטענותיו. עכ"פ שאלני השואל, האם מעתה נשנה את הגירסא, או שלא? האם צריכים לשנות? (ואיך להדפיס בתכלאל פעולת צדיק בעתיד בעזרת ה')?

השבת לי כי צריכים לבדוק את הדברים, משום שזה קצת נשמע מוזר. אם הדברים היו כתובים, הייתי רואה מה בדיוק הוא טוען, אבל עתה שאיני יודע בדיוק את דבריו, נבחן את הדברים משרשם.

למעשה בתפילת שמונה עשרה מוזכר שני פעמים אדנות. בתחילת התפילה שאומרים, אדני שפתי תפתח, כי הוא פסוק בתהלים [פרק נ"א], ושם ברור שזה אדנות. אך טוען הרב עדס, שעתה באתה גבור, זהו נוסח תפילה, וכמו רפאנו י"י ונרפא, ובכל מקום שמוזכר שם השם, הרי הוא בשם הוי"ה, ומדוע פה זה שונה? גם פה צריכים לומר בשם הוי"ה, אתה גבור לעולם י"י.

נפקא מינה בכל זה כמובן היא מה לכוון. כוונת שם הוי"ה היא אדון הכל היה הוה ויהיה, ואילו שם אדנות הוא אדון הכל, ותו לא.

שהם ועוד רבים מבטאים את הבי"ת הרפויה כדגושה, אין זה אלא מחוסר לימוד. הם לא למדו מספיק, הדק היטב. לא היה להם מי שיעמיד אותם על הדיוק, כיון שזה קשה. זה דומה, והם מתבלבלים.

הבאתי בנפלאות מתורתך שם בדף שס"ז מדברי מהר"ש שבזי שכתב בכבודו ובעצמו שהמבטא בטעות כזו הרי הוא מקלקל בצינורות. ומה הן הצינורות? ר"ל כגון חולם צירי, והפכו. את בצירי, את בפתח וכו'. כל בחולם, כל בקמץ, והפכו. דצריך כוונה שלא יקצץ בנטיעות. ומה הן הנטיעות? ר"ל המצוות וכו'.

והלא מצינו הרבה קורין בחירוף וגידוף ואינן מסתכנין? וברור שאלו האנשים במחוזו. תירץ על כך מהר"ש שבזי, פירשו רז"ל, דאין שוטה נפגע. הקב"ה אינו מקפיד על האנשים כאלו, כי הם לא בדרגא כזו ח"ו, שיקבלו עונש, ופשיטא כי הם אינם עושים זאת מתוך כוונות רעות.

שאלה מהקהל: אפילו מהר"ש שבזי קרא כך בעצמו?

תשובת מרן שליט"א: כן. יש בכת"ק [בתכלאל משתא-שבזי] 'פִּינִינִי, במקום פִּינִנִּי. ואין ספק שכך קראו במחוז ההוא. אבל צריכים לתקן זאת.

התייחסות לדברים שנאמרו בשם הרה"ג יעקב עדס שליט"א לגבי שם ה' במלים בברכת 'אתה גיבור לעולם י"י בשמו"ע, שכביכול זה צריך להיות שם הוי"ה ולא שם אדנות, והכרעת מרן שליט"א בעניין זה.

שמעתי שהרה"צ והמקובל הרב יעקב עדס הי"ו מסר שיעור בסמיכות לפה (בביהכ"נ שלום ורעות) לרגל ימי השובבי"ם. ולפי מה ששמעתי, ואיני יודע אם זה מדוייק, הוא דיבר דבר חדש.

מהרי"ץ בפירושו עץ חיים [שם] אומר כך, הגימ"ל דגושה. (מטה משה בשם הציוני).

הוא קיצר כאן מאד. כוונתו היתה להעיר עפ"י הדקדוק, שהיה מתאים לומר אתה גבור, בגימ"ל רפה, אך למרות זאת צריך לומר בדגש. מה שהוא מביא בשם הציוני, דיברנו בעבר [שיעור מוצש"ק כי תשא ה'תשע"ז] כי יש שם קדוש אגל"א, ולכן צריך להיות ממילא הגימ"ל דגושה. מהרי"ץ לא דיבר במפורש על אדנות, אם כי נראה לי שמהרי"ץ הוא מהראשונים (איני יכול לומר הראשון, וכדלקמן) שעומד על כך. בתכאליל הראשונה, ואפילו אותם מהמקובלים שבחכמי תימן, כמהר"י בשירי, ומהר"י ונה, לא עומדים על כך.

הרי בדורות שעברו לא היו כותבים שם הוי"ה במפורש, אלא י"י, או יו"י. לא היו כותבים שם הוי"ה המפורש אלא בספר תורה, ויתכן כי עד היום ישנם סידורים כאלו, ואולי חששו שלא ישמרו על הסידור בקדושה, ובפרט מהילדים, אולי יקלקלו ויבזו את הספר רח"ל, לכן העדיפו שלא לכתוב את השם הקדוש כמות שהוא, אלא י"י.

ואמר העורך: לפי ענ"ד אפשר לומר עוד, כי מה שלא כתבו את השם המלא, משום שחששו אולי עמי הארץ, או ילדים שלמדו את הקריאה עצמה ולא את צורתה והלכותיה, יקראו את השם הקדוש ככתבו. והרי מפני סיבה זו השמיטו אבותינו בתאג משם ה' המלא את החולם.

ומה אומר שם י"י? יו"ד הראשונה הוא תחילת שם הוי"ה, ואילו הו"ד השנייה הוא סוף אדנות. כתוב הוי"ה, ולא כשאני נכתב אני נקרא [קידושין דף ע"א.], לכן כתבו רק י"י.

בספרים הישנים בפרט היו שכתבו יו"י, שזה גימטריא עשרים ושש, עולה לשם הויה. ויש שעשו שלושה יודי"ן (י"י), כנגד שלושים עולמות. שלשה עולמות, כל אחד כולל עשר [עיי' פירוש מהר"י בשירי לאגדתא דפסחא, בפיסקת ובכל דור ודור]. זהו הסימן לשם ה', ולא שם השם

ממש. נדמה לי שבתכאליל הישנות, אפילו בתחילת התפילה, ה' שפתי תפתח, כתבו י"י, כי בין כה וכה הם לא רצו לכתוב את שם ה'. הם לא הבדילו בין הוי"ה לאדנות. ובשלמא אם אלהים או שמות אחרים הם כתבו, אבל את שם אדנות הם לא כתבו, לכן אפילו בה' שפתי תפתח, עשו י"י, וגם באתה גבור הם עשו י"י.

נמצא שבעצם מאותם תכאליל אין שום ראייה. ואמנם קשה לכאורה על אותם חכמי התכאליל, מניין ידעו המתפללים את הכוונות הנדרשות, אם תסתום תמיד לומר י"י, והרי ישנה הלכה בש"ע [או"ח סימן ה' סעיף א'] לכוון בברכות שם הוי"ה, היה הוה ויהיה, ואילו שם אדנות לכוון אדון הכל [עיי' הרחבה בעניין זה בשיעור מוצש"ק ויחי ה'תשע"ה]. איני יודע כיצד ידעו המתפללים אם הכל כתוב אותו דבר. אם יש בכך קפידא, היה עליהם לתת איזה סימן.

אבל אין זו קושיא כ"כ, כי הכוונות הללו אינן מעכבות [ועיי' בתשובתי עולת יצחק ח"ג סימן כ"ח], וכנראה הם לא דקדקו בזה. והן אמת שבמחשבה אפשר לכוון בכל שם את הכוונה הרצויה בו, אבל אם בסידור אין חילוק, כיצד ידע המתפלל מתי אדנות ומתי הוי"ה?

לפי מה שאני רואה בתכאליל כת"י, מהרי"ץ הוא הראשון שדייק זאת. מהר"י ונה כבר בה' שפתי תפתח כתב אדנות, אבל כאן הוא עשה י"י כהרגלו. על הראשון שהוא שם אדנות, כבר עמד מהרי"ץ במפורש, ואילו בברכת אתה גבור הוא לא דיבר. ואמנם זה יוצא מובן, אלא שהוא קיצר. וכיצד זה יוצא מובן? כי מהרי"ץ אומר שהגימ"ל דגושה, שלא כדקדוק, בשביל שם אגל"א, וזה שם אדנות. ועכ"פ בכת"י, וגם הדפיסו זאת בסידורו, כתוב בשם אדנות, בלי שהוא ינמק זאת.

יכול להיות שישנם תכאליל מחכמי צנעא לפניו שכבר כתבו זאת, כמו מה"ר שלמה מנזלי, והוא העתיק מהם, לכן הוא לא מצא

שערי יצחק – השיעור השבועי

אדוני אני בעצמי – המהווה את כל העולם, ואלי באופן אישי – וכבר היטבת אליהם בכלל ואלי בפרט (רד"א). זה מה שמהרי"ץ מצא לנכון להעיר, לגבי השם הראשון, ועל השני הוא לא העיר מאומה.

שמעתי מידידנו הרב אהרן גבאי יצ"ו, כי בדק ומצא שבדרך כלל בכל כתבי היד בארצות המזרח, היו כותבים י"י, גם בתחילת התפילה, ה' שפתי תפתח, וגם באתה גבור, ולא נכנסו לחילוקים הללו.

וממילא אנו אומרים כי אין סתירה מאותם הכותבים י"י באתה גבור, לא ראייה ולא סתירה, כיון שהם כתבו בכל מקום י"י, ולא רצו לכתוב את השם ככתבו, וכיון שממה נפשך הסופר לא כותב כמו שצריך, אין שום ראייה ממה שכתוב.

הרמב"ם ב'סדר התפילות' בשמונה עשרה, גורס אתה גבור לעולם י"י, כמו בתכאליל. גם בהל' תפילה [פ"ב הלכה ט"ז], שהוא אומר שצריכים לפתוח בפס' ה' שפתי תפתח, הוא אומר י"י. וזה לשונו, בכל תפלה מהתפלות, פותח קודם לברכה ראשונה י"י שפתי תפתח ופי יגיד תהלתך, וכשהוא חותם בסוף התפלה אומר יהיו לרצון אמרי פי וגו', ואח"כ צועד לאחוריו. ואומר הכסף משנה שם, מימרא דר"י פ"ק דברכות (דף ד:). הרמב"ם מביא י"י. כך זה בדפוסים, הן פה והן בסדר התפילות. לבד ממה שהעירו שבדפוס וילנא, רק ב'סדר התפילות', כתבו אדנות, אבל גם בדפוסים הישנים כולם כתבו י"י.

התשובה לכך היא כנראה כמו שאמרנו. שהרמב"ם לא רצה לכתוב שם הוי"ה מפורש, ולכן הוא שינה לכתוב י"י. זאת גם במוסף של ראש השנה, אוחילה לאל וכו', י"י שפתי תפתח. לא כתבו הוי"ה.

יש לי קצת הערה על מהרי"ץ, שבמזמור שיר חנוכת הבית לדוד הנאמר בשבת, עשה את

לנכון להעיר על כך. אם מהרי"ץ היה מחדש לראשונה זאת, מסתמא הוא היה מעיר וכותב במפורש, אבל כנראה זה כבר היה לפניו, רק שלא בתכאליל של מהר"י בשירי ומהר"י ונה, שהם נפוצים יותר, אלא מתכאליל שהיו לפניו מאת רבני צנעא, ואולי כבר הם עשו זאת.

שאלה מהקהל: זה קשור לכוונה בכריעות [עי' שע"ה סימן ט"ז סעיף כ"ד]?

תשובת מרן שליט"א: לא. שם זה משהו אחר. תמיד בשם ה' יש כוונת אדנות, ואנו דנים עתה כיצד כותבים. וכמו שבתורה לפעמים כתוב הוי"ה ולפעמים אדנות, כך גם פה אנו דנים מהו השם העיקרי, ומה נוסף לזה מדברים אחרים. לעומת זאת בחתימת הברכות, ברוך אתה ה', לכולי עלמא זהו שם הוי"ה. מה שמכוונים אדנות, ובכריעות גם את הרמזים להעלות ולהוריד, זהו חוץ ממה שכותבים. אנו מדברים כיצד כותבים את השם.

בע"ח דף מ"א ע"ב כתב מהרי"ץ כך, ויתחיל בפסוק אדני שפתי תפתח. והוא על דרך וכו', והוא בקשה מהשם יתברך, לשים מענה בפיו בתפלתו. וזה השם, כתוב באל"ף דל"ת. כאן הוא מוסיף דבר שאינו לפי הקבלה, אלא לפי הפשט [עפ"י הקבלה יש בזה עניינים גבוהים מאד, והוסבר העניין ע"י הר"י גיקאטיליא בספר שערי אורה שער ראשון].

וההפרש שיש בין הוי"ה לאדנות, כתב הר"ש ן' חפני, הוא מהגאונים, ר' שמואל בן חפני גאון, שכשתהיה כוונת אמרו שהוא אדון הנבראים, ואינו מדבר כנגד עצמו, אז יכתב יו"ד ה"א. וכשתהיה כוונת אמירתו כנגד עצמו, שאומר אדוני ורבוני וגבירי, אז יכתב באל"ף דל"ת. וכן הוא אומר [תהלים ל' ט]. במזמור שיר חנוכת הבית] אליך י"י אקרא, ואל אדני אתחנן, הראשון ביו"ד ה"א, והשני באל"ף דל"ת, ירצה לומר, שאני קורא אליך לשני עניינים, בעבור שאתה אדון כל הנבראים, ובעבור שאתה

שניהם י"י. גם בכת"י ק. בד"כ עשו סימן כמין קו אחר-כך, שלא יאמרו י"י כמו שנכתב. לכן סימנו שלא יטעו. ושם נראה שהוא שכח שזה צריך להיות כך, באדנות, וזהו בעצם הפס' שאמר עליו במפורש שיש חילוק בין הרישא לסיפא. דהיינו אליך י"י אקרא וגו'. שם צריך לתקן, ולשים לב שהשני באדנות.

בכל אופן ראוי להביא מתוך הספר שעומד על כך באריכות, סידור הגאונים והמקובלים וח"ג, מדף תקל"א, להרמ"י וינשטוק. הוא מקדים ואומר, כי ברכת אתה גבור נקראת בחז"ל [ראש השנה דף ל"ב ע"א] ברכת הגבורות.

וז"ל שם, ברכה שניה — גבורות. טעם שנזכר השם אדנות.

הנה ברכה שניה זו נקראת גבורות בדברי חז"ל, והרי זה ענין גבורות ודין, וכמבואר בקבלה. ויש ענין בזה עם השם של אתה גבור לעולם השם, אם הוא בשם אדנות המרמז לדין, או בשם הוי"ה, וישנם נוסחאות לכאן ולכאן.

וזה לשון הזוהר, "ואית שמא בגבורה ה', ואיהו אתה גבור לעולם א-ד-נ-י. ורזא דיליה, א-ג-ל-א. וברזא אחרא יג"א, וכולא רזא חדא, מגבורתא דברכאן דיהודא. עיי"ש כל העניין. זהו כבר חידוש. הזוהר אומר שישנם שתי אפשרויות, יכול להיות א-ג-ל-א. ויש סוד אחר שהוא י-ג-ל-א. אם כן יכול להיות שבעצם אפילו אם נכתוב עם יו"ד זה יהיה בסדר. אפילו אם נכתוב את השם, עם יו"ד, זה בסדר, ואינו סתירה לאותו שם קדוש. אתה גבור לעולם י"י. אמנם לא לפי סדר האותיות. אבל הוא מדגיש שזהו סוד אחר, אבל עכ"פ גם מי שיכתוב עם יו"ד לא טועה.

ומסביר בספר הנ"ל כך, ור"ל כי הר"ת של אתה גבור לעולם אד', הוא השם א-ג-ל-א, וא"כ הוי השם באדנות ולא בהוי"ה. וכ"כ האור הישר למהר"ם פאפירש, אתה גבור

לעולם (ה') אד', כצ"ל, באדנ-י, ולא בהוי"ה, ויכוין בר"ת א-ג-ל-א. הוא מבין כי למרות שיכול להיות אפשרות עם יו"ד, כאן זה עם אל"ף. יש משהו שדומה לזה, אבל לא פה. כך הוא מבין. וע"י לקמן.

ומוסיף עוד, ורבינו הרמ"ק ז"ל מביא ג"כ בשם אדנות וכותב (בסדרו תפלה למשה) בזה"ל (מקוצר), לעולם אד', כל ברכה זו בגבורה שבה סוד התחיה בלי ספק, והיינו סוד הרעש שיהיה בתחיה מצד הגבורה, וממשיך לבאר כל הענין בהרחבה. ובין יתר דבריו, כי ענין חיות המתים הוא בין לגוף ובין לנשמה, וכשם שיש לגוף עילוי בתחיית המתים, כך יש עילוי רב להנשמה. כי אפילו הנשמות אינם עתה באותו השלמות שיהיו אחר התחיה. וכמו שמקוים החיים ביאת המשיח לתועלת ימשך בשלימות האדם, כן המתים, נשמתם מקוה התחיה לתועלת ושלימות ימשך אליהן אחר התחיה.

וכן נראה מכוונות הארז"ל, כי השם הוא אדנות במילואו. וזה תו"ד בקצרה (שער הכוונות שער העמידה), אתה גבור: כבר נתבאר לעיל כי בברכת אבות נתקנה המלכות ונבנית ועלתה עד מקומה, וכל זה ע"י החסד המעלה אותה בסוד והוכן בחסד כסא ועתה הוא בסוד הגבורה, וכו'. גם תכוין כי ר"ת אתה גבור לעולם אד' הוא אג-לא, גם הוא שם ב-ו-כ-ו עם הכולל, והוא חילוף שם אהיה וכו'. וע"י הארת שם ב-ו-כ-ו הנז' שהוא בגי' ד"ל, יש אל המלכות עתה שם הקדוש הזה הנקרא שם הגבורה. שהוא א-ג-ל-א, וגם הוא בגימטריא ד"ל, ונרמז בר"ת אתה גבור לעולם אד', גם נקראת עתה שם אדנות במילואו וכו', שהוא סוד שיעור קומתו שם הזה וכו'.

ושם באות ד' הוא מוסיף להביא חידוש משם הלקט יושר, אחר שהוא מביא את סידור הרש"ש, וקול יעקב ור' שבתי שעמדו על זה ואמרו אדנות. יוצא שמהר"ץ הלך בשיטת המקובלים שסוברים שהשם הוא בשם אדנות.

אילו, ומחיה אחרים תחתיהן, הם הנולדים כדכתיב (דברים לב) אני אמית ואחיה, ונאמן אתה להחיות מתים, דמחדשים לבקרים אנו יודעים שרבה אמונתך לעתיד לבוא שתחיה המתים, ע"כ.

וכן נראה מהאבודרהם שהשם הוא משם הוי"ה, ואמר אתה גבור לעולם ה', על שם, ה' כגבור יצא. ואמר בתחלת ברכה זו לשון גבורה, שכל אלה שמזכיר בברכה זו הם בגבורה, ומאריך בכל העניין.

דרכו של האבודרהם להביא על כל נושא ועניין בתפילה שייסדו אנשי כנסת הגדולה, את הפסוק הקשור אליו, כי אנשי כנה"ג קבעו את הברכות והתפילות עפ"י לשונות הפסוקים. ולגבי ברכת אתה גבור הוא מביא כמקור את הפסוק בישיעה [מ"ב, י"ג], יי כגבור יצא, וזה בשם הוי"ה. משמע מסתמא שאצלו היתה הגירסא בשם הוי"ה, שאם לא כן, היה לו להעיר על השינוי. אלא שאינו מוכרח, כי סוף סוף הם לא אותם המלים, אבל בפשטות שתיקתו מראה כן.

וממשיך בסידור הגאונים והמקובלים, ולפי הזוהר חדש דלהלן יש נטיה לכאן ולכאן, רצ"ל אפשר לכוין בשם א-ג-ל-א אם נכתב באדנו"ת, ואפשר לכוין בשם יג"לא אם השם הוא בהוי"ה, כי שניהם מרמזין לענין אחד.

וזל"ש הזו"ח (תרומה מ"ב ע"א), [ברכת] מחיה, אית ביה מ"ט תיבין, ברזא דחמשין תרעין חסר חד, ואית ביה שמא רזא דגבורות ה' ואיהו אתה גבור לעולם אד' [כן באל"ף באדנות], ורזא דיליה א-ג-ל-א, וברזא אחרא יג"לא. [ר"ל אם תנוסח בשם הוי' אזי יהי הר"ת יג"לא], וכולא רזא חדא מן גבורתא דברכאן יהודה, אתה יודוך. גזר אריה יהודה. ל"א יסור שבט מיהודה' אזסרי לגפן עירה. בדא איתער יהודה בגבורתא קדישא, ודא איהי ברכתא שמאלא וכו'.

החידוש הוא שכבר עמד על כך בספר לקט יושר, לתלמידו של בעל תרומת הדשן, שם הוא מביא כל מיני עניינים שראה אצל רבו. וכתב הלקט יושר (לר' יוסף ב"ר משה. פסקי מנהגים ודינים לרבו בעל תרומת הדשן), וזכורני פעם אחת ראיתי בתפלה [סידור] של קהל בניאושטט שכתוב בה אתה גבור לעולם, והשם שכותב בכאן כתיב באדנו"ת. הוא התפלא, כיצד יתכן שבאותו סידור כתוב באד"ו? הוא שאל זאת לבעל תרומת הדשן, כי זה היה נראה לו מוזר. ואמרתי זה להגאון — בעל תרומת הדשן — זצ"ל, ולא אמר לי דבר. וכן מצאתי בתפלה אחרת. הכוונה היא שגם בסידור תפילה אחר הוא ראה שוב בשם אד'. מובן כי כבר בזמנם היו שגרסו באד'. כנראה א"כ שהסידורים האלו היו של מקובלים.

הרי בדורות הראשונים היו מקובלים אשכנזים, כרבינו יהודה החסיד, ובעל הרוקח למה"ר אלעזר מגרמייזא, והם מכונים "קבלת חכמי אשכנז". אלו כמה גדולים שעסקו בקבלה, וגם בסודות התפילה, וכנראה שהיה להם עניין מיוחד בכוונות, והם דייקו וכתבו באדנו"ת. בעל תרומת הדשן שלא ענה, כנראה בגלל שלא רצה לגלות את הסוד, ולא היה לו מה להסביר על דרך הפשט. כך יכול להיות. לא מסתבר שהוא בעצמו לא ידע את הטעם הפנימי, יותר מסתבר שהוא לא רצה לגלות, כי הוא שתק ולא אמר לו כלום.

מעניין, שיטת הראב"ן. כך הוא כותב שם, ומהראב"ן נראה כי השם הוא שם הוי"ה. והראב"ן מבאר כל ענין ברכה זו, וזה תו"ד בקצרה (סי' רד), פירוש אתה גיבור לעולם, ע"ש דתנן (תענית ב'), מאימתי מזכירין גשמים וכו', ולכן יסד אתה גיבור לעולם, הוי"ה, על שם אלהי עולם ה'. וכך הולך ומפרש ענין תחיית המתים ומשיב הרוח ומוריד הגשם. ועוד עד סוף הברכה ממדרשי חכז"ל. ובסו"ד, ולפי שכל אלו גבורותיו של הקב"ה יסד מי כמוך בעל גבורות וכו', מלך ממית ומחיה, ממית

אלא שלפום רהטא איני מבין דבריו כ"כ. עתה הוא אומר שיש אפשרות לומר כך, וישנה גם אפשרות לומר אחרת, ואילו מקודם הוא אמר שלפי הזוהר צריך לומר דוקא באל"ף. וכאן בזהר חדש כתוב באותו הלשון. רזא דיליה א-ג-ל-א, וברזא אחרא יגל"א. ואם הוא מבין שיש שתי אפשרויות, אז גם שלמעלה יבין גם את שתי האפשרויות. לפי הלשון של הזוהר נראה שבברכת אתה גבור צריך להיות אדנו"ת, אלא שיש משהו דומה, לא פה, וזהו השם יגל"א. צריך עיון.

עוד שם, כתב הציוני ז"ל (פ' ויחי) – הוא מקובל קדמון – אתה גבור לעולם ה' כצ"ל, ר"ת א-ג-ל-א. ובה השם לא יהרהר אדם בו, אא"כ הוא טהור מאד מכל הטומאות, ובבגדים נקיים, וכאשר בירך יעקב לבניו, בירך ליהודה ומסר לו שם זה, א'תה יודוך וכו', ג'זר אריה כו', ל'א יסור כו', א'זסרי לגפן כו'. והשם הזה הוא מבואר לחכמי קבלה כאשר נרמז בתורה, והקורא יזהר שיהא הגימל בדגשות, עכ"ל. וכתב בספר מטה משה דע"כ צ"ל אתה גבור, הגימ"ל דגושה, אף שלפי הדקדוק היה ראוי להיות רפויה (שלמי צבור לרבינו מהרי"ט אלגאזי ז"ל). על זה דיברנו בעבר באריכות ובשיעור מוצש"ק כי תשא ה'תשע"ו, על הדגשת הגימ"ל, מה הכוונה בדיוק.

מסקנת הדברים האלו. יותר טוב ועדיף לכתוב וגם לכוון את השם באדנו"ת, וכמו שנפוץ היום, ומי שסובר ביו"ד וה"א, יש לו על מה לסמוך, וזה לא מופרך, אבל יותר נראה באדנו"ת. ובפרט שכבר גאון עוזנו מהרי"ץ זצוק"ל קבע זאת כך, ואין מקום לשנות. כך נראה לפי ענ"ד מכל הדבר הזה. רק במזמור שיר חנוכת הבית צריכים לשים לב למה שהערנו לעיל. באמירת ה' שפתי תפתח פשיטא שזה בשם אדנו"ת, כיון שהוא פסוק. וגם פה בברכת אתה גבור לעולם ה', הכוונה העיקרית היא אדון הכל.

רציתי להוסיף ולומר עוד הרבה דברים ועניינים, אבל אני רואה שאם רוצים לומר דבר בצורה מושלמת, אין ברירה, למרות קוצר הזמן. והשם ברוך הוא יזכנו על דבר כבוד שמו. אכ"ר.

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך.

השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף מקצת עניינים וצייץ מעט מקורות, שיפר ותיקן כמה דברים, כי מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א.

הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

ניתן להקדיש כל שיעור להצלחה ולרפואה, או לעילוי נשמת. השם יזכר בל"נ בתחילת השיעור מפי מרן הגאון שליט"א, וכן באמירת "מי שבירך" בסוף השיעור.

פרטים בטלפון: 050-4140741.
נא לתאם זאת לפני השיעור.

והתורמים והמסייעים להפצת התורה ולזיכוי הרבים, ימלא המקום ב"ה כל משאלות ליבם לטובה. אכ"ר.

שובו בנים שובבי"ם